

2011. február 6. vasárnap
Apostolok Cselekedetei 14,21–28

Dr. Peres Imre

*Pál és Barnabás visszatér
 a szíriai Antiókhia*

^{14,21}Miután hirdették az evangéliumot ebben a városban, és sokakat tanítvánnyá tettek, visszatértek Lisztrába, Ikóniumba és Antiókhia. ^{14,22}Erősítették a tanítványok lelkét, és bátorították őket, hogy maradjanak meg a hitben, mivel sok nyomorúságon át kell bemennünk az Isten országába. ^{14,23}Miután pedig gyülekezetenként előljárókat választottak nekik, böjtölve és imádkozva az Úrnak ajánlották őket, akiben hittek. ^{14,24}Azután Pizidián áthaladva eljutottak Pamfília, ^{14,25}hirdették az ígét Pergében, és lementek Attáliába. ^{14,26}Innen Antiókhia hajóztak, ahonnan az Isten kegyelmébe ajánlva indították el őket a most elvégzett munkára. ^{14,27}Amikor megérkeztek, összehívták a gyülekezetet, és elbeszéltek, milyen nagy dolgokat tett velük az Isten, és hogy kaput nyitott a pogányoknak a hitre. ^{14,28}Aztán elég sok időt töltöttek ott a tanítványokkal.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Ennek a résznek sok eseményi beszámolója nincsen. Egymásután következnek a városok és helyek, ahol az apostolok jártak: Derbé, Lisztra, Ikónium, Antiókhia, Pizidia, Pamfília, Perge, Attália, és a kiinduló anyagyülekezetük: Antiókhia. Úgy tűnhet, mintha Lukács csak sematikus akarna beszámolni az apostolok

mozdulásairól. Mégis fontos, mert ez a rész is mutatja az evangélium útját a pogány világban. Ugyanakkor Lukács itt is nemcsak jó útikalauzként tűnik fel, hanem olyan teológusként is, aki jól rögzíti az apostoli egyház szóhasználatában meghonosodott szakkifejezéseket,¹ amelyek mögött komoly apostoli teológiai munka és keresztyén életgyakorlat állt.

21. vers

Az apostolok Lisztra után Derbében működnek egy ideig. Ez is város² Likaónia tartományban. Az ApCsel 14,6-ból nehéz következtetni arra, hogy itt már jártak volna. Az ottani említés inkább előre vetítő útitervnek tekinthető. Lukács még kétszer tesz említést Derbéről: a 16,1-ben Pál második miszsiói útjával kapcsolatban, de akkor is csak egészen röviden, Lisztrával együtt. Erről a vidékről származott Timóteus is, de nem lehet pontosan tudni, hogy Derbéből-e, vagy Lisztrából. Még egyszer szóba kerül az ApCsel-ben akkor, amikor Gaius tanítvány származási helyét Derbébe teszi (20,4). Feltételezhető, hogy Derbében szintén nem lehetett zsinagóga, így a pogány világ adta lehetőségekkel kellett élniük. Lukács szerint az apostolok „evangelizálták” a várost: εὐαγγελισάμενοι τε τὴν πόλιν. Az eredmény az lett, hogy aránylag nagy tanítványi sereget sikerült összetoborozni (μαθητεύσαντες ἱκανούς), akik elindultak a hit útján. Ez jelzés arra, hogy itt is nagy gyülekezet keletkezhetett. Otto Bauernfeind megjegyzi, hogy egy tanítványi sereg összegyűjtéséhez bizonyára több mint csak egy prédikáció kellett az apostoloknak.³ Úgy tűnik, hogy itt a zsidók nem tudták az apostolok munkáját megakadályozni. Sőt, amikor a kedélyek lecsillapodtak az előző helyeken, az apostolok jónak tartották visszatérni régebbi helyeikre, vagyis Lisztrába, Ikóniumba és

¹ Ilyen kifejezéseknek és szókapcsolatoknak lehet tekinteni pl. a következőket: „hirdették az evangéliumot (az ígét)” (14,21; 15,36); „bátorították őket (a testvéreket)” (14,22; 15,32); „böjtöltek és imádkoztak” (13,2,3; 14,23); „elbeszéltek, milyen nagy dolgokat tett velük az Isten” (14,27; 15,12); „az Úrnak ajánlották őket” (14,23,26; 15,40), „Isten kaput nyitott a pogányoknak a hitre” (14,27), stb.

² Vö. G. OGG: Derbe in: *New Testament Studies* 9 (1962–1963), 367–370.

³ O. BAUERNFEIND: *Kommentar und Studien zur Apostelgeschichte*, WUNT 22, Tübingen, Mohr Siebeck, 1980, 184.

Antiókiába, ahol ugyan korábban nagy brutalitást tapasztaltak,⁴ de ennek ellenére az ottani testvérek már kis közösségekké formálódtak, létszámukat tekintve azonban számosnak⁵ monhatók.

22–23. vers

Az evangélizáción túl egyre világosabbá vált az apostolok előtt, hogy a meglévő városi közösségeknek szervezettebb gyülekezetekké kell tömörülniük. Már a korábbi tapasztalatok arra vezették őket, hogy a szervezésnél fontos lesz felelős embereket állítani a közösségek élére. Gyülekezetenként kijelöltek tehát nekik előjárókat (πρεσβύτεροι), akiket hivatalba állítottak.⁶ A presbiterek valószínűleg korosabb emberek közül („vének”) kerültek ki, és a zsinagógák mintájára kaphattak feladatokat a gyülekezetek vezetésére, őrzésére, gondozására. A presbiterek kijelölése az apostolok aktivitására vall, akik bölcs rálátással dönthettek a legalkalmasabb emberekről. Igaz a χειροτονήσαντες eredetileg szó szerint „nyilvános gyűlésen, kézfeltartással való választást jelent, de itt általános értelemben használatos: "állítottak", "rendeltek", ahogy Pongrácz József mondja.⁷ A presbiterek számáról semmit nem tudhatunk meg Lukács beszámolójából. Itt az sem derül még ki, hogy egyénileg, vagy kollégiumként működtek. A hivatalba állítás bűjtöléssel és imádsággal történhetett, ahogy az apostolok maguk is annak idején Antiókiában így kerültek vezetőként missziói szolgálatba (ApCsel 13,3).⁸ Ez aztán úzussá vált az apostoli egyházban. Ugyanakkor a „bűjtöléssel és imádsággal” adat arra is vonatkozhat, hogy az egész tanítványi közösséget, ill. gyülekezeteket az Úr oltalmába ajánlották. Az „ajánlás” (παρατίθημι τῷ κυρίῳ) tehát komoly hivatalos aktussá vált az ősegyházban a hivatalba állítás vagy a búcsúzás előtt. Bizonyára a hangsúly nem a látható „pátoszon” volt, hanem a Krisztusba vetett hiten, amely összekötötte őket az Úrral és egymással, és amelyben meg kellett maradniuk (ἐμμένειν τῇ πίστει). Ezért – ahogy Lukács mondja – az elbúcsúzás előtt erősítették és bátorították a tanítványok lelkét. Az erősíteni (ἐπιστηρίζω) és bátorítani (παρακαλέω) olyan aktus lehetett, amikor az apostolok nyilvános tanítással fejthették ki a krisztusi hit lényegét, amelyben azonban már nem a hittételek alapjait magyarázták volna, hanem annak gyakorlati vetületeit. Lukács rövid említéséből kiderül, hogy az apostolok eszkatológiai vonalba teszik a hit távlatát, amely Isten országába való bejutással ér célba. Az eszkatológiai hitnek azonban van még most földi küzdelme, amelyet Lukács „sok nyomorúságnak” nevez. Ezen keresztül (διὰ πολλῶν θλίψεων) kell a mennyei eszkatonba jutnunk.

24–25. vers

Ahogy látjuk, visszatérésük után Lisztrában, Ikóniumban és Antiókiában nem történt bántódásuk. Az Úr, akiben hittek (εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν), gondoskodott biztonságukról. A szükséges intézkedések után elindultak további útjukra. Egy ideig csak sima átutazókként haladtak (διελθόντες) Pizídián át, majd Pamfíliába érve annak fővárosában, Pergében evangélizáltak. Pergében erős kultusza volt Artemisz (Diána) istennőnek. Korábban (ApCsel 13,13–14) jártak már ott az apostolok, de számottevőbb közösség nem jött ott létre. Most a visszautazás alkalmával újra – és utoljára – itt vannak. Lukács szerint szimplább evangélizációs felszólalásaik lehettek, mert „hirdették az igét” (ἀλλήσαντες τὸν λόγον).⁹ Úgy tűnik, hogy ez a kifejezési mód Lukácsnál visszafogottabb tanítási jelleget jelent. Ahogy látjuk, az apostoli teológiában és gyakorlatban több evangélizációs mód és ehhez társuló kifejezés is meghonosodott. Az apostolok újbóli megjelenése már nem borzolta fel a kedélyeket, mivel nem voltak támadó agitátorok, és mert talán ők maguk is már nyugodtabb szervezői mun-

⁴ F. F. BRUCE: *The Book of the Acts*, 279.

⁵ A görög ἰκανός (jelentős, nagy, jókora, tetemes, számos, sok) elég kifejező a tanítványi sereg gyors növekedésére.

⁶ A presbiter (πρεσβύτερος) mint választott vagy megbízott gyülekezeti tisztviselő az apostoli egyházban a következő helyen szerepel: ApCsel 11,30; 14,23; 15,2.4.6.22–23; 16,4; 20,17; 21,18; 1Tim 5,17.19; Tit 1,5; Jk 5,14; 1Pt 5,1.

⁷ PONGRÁCZ J.: *Az Apostolok cselekedetei magyarázata*, ThK 5, Pápa, Főiskolai könyvnyomda, 1936, 166. Vö. 2Kor 8,19; Josephus Flavius, *Antiq.* 6, 4,2 stb.

⁸ GERÉB Zs.: Missziói munka a népek körében (ApCsel 13–18), in: *Újszövetségi tanulmányok*, Nagyvárad, Partium Kiadó, 2005, 253–265.

⁹ Azt itt használt görög ige (ἀλεῖν: beszélni, mondani, közölni, tolmácsolni az Igét) jelez valamit abból, hogy milyen formában, intenzitásban, jellegben és keretben történt a misszionálás; hasonló a λέγειν is. Ezen kívül Lukács az ApCsel-ben, ill. Pál leveleiben számos más görög igét is használ az evangélium hirdetésére. A leggyakoribb ilyen pl. az εὐαγγελίζεσθαι (jó hírt mondani, örömet hirdetni, evangélizálni, evangéliumot hirdetni, Isten igéjét/Jézus tanítását hirdetni, prédikálni), a κηρύσσειν (hirdetni, hírt adni, hangosan ismertetni, prédikálni), a μαρτυρεῖν (bizonyítani, bizonyosságot tenni). De bizonyos szempontból ide tartozik a ἐλέγχειν (bizonyítani, meggyőzni, feltárni, rámutatni, feddeni), νοουθετεῖν (figyelmeztetni, inteni, tanítani), πείθειν (meggyőzni, megnyerni, hitre vezetni/hívóvá tenni, valakinek lelkére beszélni), παρακαλεῖν (buzdítani, jó szót szólni, vigasztalni, inteni, felszólítani, kérlelni) stb. Vö. R. SCHNACKENBURG: *Die Kirche im Neuen Testament*, 34–37.

kára összpontosítottak. A pergei evangelizáció után Attáliába mentek le, vagyis az ottani kikötőben várták a hajót, amely elviszi őket vissza Antiókhiaiba.

26–28. vers

Attália kikötőváros volt Pamfiliában. Az apostolok ott várhattak néhány napig, amíg nem szállhattak a vitorlás hajóra, amelyen elhajóztak (ἀπέπλευσαν) a szíriai Antiókhiaiba, ahonnan elindultak. Lukács itt összekapcsolja a híradást az ApCsel 13,1–3-ban leírtakkal. Az attáliai időzés bizonyára nem történt tétlenül. Lukács ugyan nem számol be semmilyen számottevő történéstről, de feltételezhetjük, hogy az apostolok ilyen helyzetben sem maradtak Krisztus néma szolgái. Ugyanakkor nem sok eredménnyel járhatott ottani ténykedésük, és be kellett ismerniük, amit Kálvin is mond, hogy „nem kínálkozott mindenütt alkalom a tanításra, amit sehol sem szoktak elhanyagolni, vagy mellőzni”.¹⁰ A híradás már leginkább arra figyel, hogy a kiküldött apostoloknak milyen fogadtatásuk lesz a kiküldő „anyaggyülekezetben”, a szíriai Antiókhiaiban. Onnan indultak el az Isten kegyelmébe ajánlva, most pedig megérkeztek, mint akik elvégezték a rájuk bízott munkát (τὸ ἔργον), és teljesítették (ἐπλήρωσαν) a tőlük várt feladatot. Megérkezésük után összehívták az antiókhiai gyülekezetet (ἐκκλησία), vagy annak vezető embereit, hogy beszámoljanak (ἀναγγέλλω) útjuk eredményeiről. Ők pedig elmondhatták gazdag tapasztalataikat, és „elbeszéltek, milyen nagy dolgokat tett velük az Isten, és hogy kaput nyitott a pogányoknak a hitre”. Érdekes az apostolok beszámolója egyrészt abból a szempontból, ahogy Lukács a pogánymissziót eszkatológiai kontextusba teszi.¹¹ Aztán az is érdekes, ahogy megszólaltatja az apostolok ajkán a lényeges őskeresztyén teológiai tételeket.¹² Végül pedig Lukács itt hűen mutatja, hogy a misszionáriusok vagy az apostolok mennyire függtek a kiküldő gyülekezetektől, és milyen komolyan vették az apostolok beszámolóját, de egyben az elszámoltatásukat is, amire az apostolok is transzparensszerűen törekedtek.¹³ Ugyanis az a nyomatékos megjegyzés, hogy vissza kellett térniük abba a gyülekezetbe, ahonnan elindultak, és hogy megérkezésük után mihamarább találkozni akarnak velük, azt sejteti, hogy az anyaggyülekezet nemcsak kiküldte, és minden szempontból támogatta is őket, hanem el is számoltatta őket: a tanítás tartalmára és a misszió gyakorlati oldaláról nézve, de az anyagiak tekintetében is.¹⁴ Aztán nem kevés időt töltöttek ott a tanítványok (συν τοῖς μαθηταῖς) között, amit pihezésre, imádkozásra, böjtölésre, a tapasztalatok kiértékelésére vagy mélyebb átgondolására használhattak ki. Ugyanis nemcsak az átélt missziói tapasztalatok jelentették a beszélgetések és tanácskozások tárgyát, hanem az a kényszer is, amelyben szorongani kezdett az antiókhiai gyülekezet és immár északeleti egyházi központ: hogyan magyarázzák meg Jeruzsálemnek és a Tizenkettőnek, hogy az Úr a zsidókon kívül utat nyitott a pogányok megtérésére is, „akik nem a körülmétkedés útján, hanem hit által jutnak el az üdvösségre”.¹⁵ És hogy ők Antiókhiaiban már mélyen benne is vannak, mert kezét nyújtottak a pogányoknak. Most a tehát a pogánymisszió legitimitása¹⁶ lesz a fő tét.

¹⁰ SZABÓ A. (ford.): *Kálvin János magyarázata az Apostolok Cselekedeteiből* II, Székelyudvarhely, 1943, 64.

¹¹ O. BAUERNFEIND: *Kommentar und Studien zur Apostelgeschichte*, 185.

¹² Nagyon érdekes, ahogy – a zsidómissziótól elfordulva – a pogánymissziót Isten akaratának minősíti, és igazolja számára Isten aktív vezető cselekvését („kaput nyitott a pogányoknak a hitre”). Ez nem csak lukácsi, hanem páli teológiai tétel is egyben (vö. 1Kor 16,9; 2Kor 2,12; Kol 4,3): O. BAUERNFEIND: *Kommentar und Studien zur Apostelgeschichte*, 185.

¹³ Pál apostol ügyelt arra, hogy főleg az anyagiak miatt senki ne vonja őt kétségbe, ezért az emberek előtti tisztességre is törekedett. Vö. pl. 2Kor 8,20–21.

¹⁴ PERES IMRE: Az evangélium hirdetése a római birodalomban, 27–43.

¹⁵ PONGRÁCZ J.: *Az Apostolok cselekedetei magyarázata*, 167.

¹⁶ F. HAHN: *Das Verständnis der Mission im Neuen Testament*, WMAMT 13, Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlag, 1963, 116.

Prédikációvázlat

1. Igazi tanítvánnyá csak az evangélium (az Ige) hirdetésével lehet valakit tenni

Pedig milyen sok praktikát-programot találhatnak ki arra, hogyan lehessen hatni az emberekre és nagy tömegeket templomokba csalni (zene, kultúrprogramok, gyertyák, fények, lakomák, filmek, stb.). A legügyesebb tömeghípnózis áldozatai sem válhatnak krisztusi tanítványokká, legfeljebb csak manipulált játékszerré az ügyes vezetők kezében. Az őszinte bizonyágtétel egyszerű dolog: Krisztusról szól, és őt teszi nagygyá.

2. Erősítenünk és bátorítanunk kell egymást, hogy könnyebb legyen megmaradni a hitben a nyomorúságok idején

Bár előttünk lebeg a cél, és tudjuk is az irányt, az Isten országába vezető út azonban keskeny, és sok nyomorúság vár rajta. Jólesik a tapasztaltabbak őszinte vigasztalása és erősítése (nem kioktatása), hogy a felmerülő életbeli gondok, vagy éppen mások üldözési mániája ne juttasson minket megtorpanáshoz.

3. A hitnek nagyfokú leleményessége és bölcsessége van

A hitre jutás nem kaland vagy pillanatnyi jóérzés, hanem felelősségteljes életforma, és közösség-igazgatás is. Szükséges átgondolni, hogy hogyan lehet megőrizni a hitet és a hitre jutottakat: milyen közösségi formát és milyen testvéreket kell találni a hitbeli élet védett folytatásához. Bölcs vezetők, komoly testvérek és megbízható munkatársak segíthetnek a dolgok helyes igazgatásában. Olyanokat kell keresni, akik nem saját előnyeiket vagy karrierjüket keresik az egyházban a Krisztusnak való szolgálat leple alatt, hanem akikkel együtt lehet imádkozni vagy akár böjtölni is az Úr ügyéért.

4. Az Úrért néha hosszú utakat kell bejárni

A testvérek egymást Isten kegyelmébe ajánlva indulnak új és új újtjukra. Isten országa ügyében számolni kell azzal, hogy néha nem lehet mindent egy helyről elintézni. Késznek kell lenni a hosszú utakra, olykor többszörösen is ugyanazokat járva. De ez nem üres járat, hanem építés és „térhódítás“, aminek vonalai az Úrban érnek össze. Ezekon sok veszély fenyeget, de az Úr kegyelmébe való őszinte ajánlás a legjobb biztosítás: nemcsak a személyek védelmére, hanem a képviselt ügy védelmére is.

5. A visszatérés lehetőséget ad a munka józan áttekintésére és a hálaadásra

Nemcsak a vég nélküli hajsza és sietés, hanem a visszatérés is fontos a számbavétel szempontjából. Az időnkénti rekapituláció helyre teheti bennünk a pillanatnyi pozitív vagy negatív érzelmeket. Segít nagyobb távlatból látni a munkát és az eredményeket. És jó, ha elvezethet a hálaára is, mert az emberi szolgálat mögött ott húzódik Isten nagy cselekedete, olykor meglepő távlatával. Összességében ezt látni csak akkor lehet, ha összegezzük. Így a visszatekintés (vagy a statisztika) nem az elmúlt ügyek száraz ismétlése, hanem a hálaadás nagy alkalmá is egyben.